

Economische noodzaak of sociale afbraak?

Framing van de schrapping van werkloosheidsuitkeringen in de media.

Een onderzoek naar welvaartchauvinisme en voorwaardelijkheid uitgevoerd door Lander De Pauw.

'Wie vandaag een werkloosheidsuitkering krijgt, is in paniek'

Groen: "Vlaanderen niet klaar voor gevolgen beperking werkloosheid in de tijd"

Er rammelen nogal wat dingen aan 'Werkloos: allemaal fraudeurs?', de veelbesproken reportage van Christophe Deborsu

Misstap betekent uitkering kwijt: Vlaamse werkzoekenden krijgen vanaf januari nog maar één kans

Beperking werkloosheid in de tijd: 'Ramp voor grote groep mensen in arbeidszorg'

"Als ze geen werkloosheidsuitkering meer krijgen, kunnen ze toch naar het OCMW?"

"Iemand die al meer dan 20 jaar geen werk vindt, profiteert van het systeem."

'Het zijn zotten die werken' en Christophe Deborsu wil het liefst dat u na zijn docu beseft hoe erg het circus doorgedraaid is

Beperking werkloosheidsuitkering: 'Dit is een sociaal experiment met 180.000 mensen'

"Doppers willen niet werken"

Wat zegt de beperking van werkloosheid in de tijd over onze blik op mensen zonder werk?

"Werklozen zijn lui. We moeten ze aan het werk zetten."

Inhoudstafel

Inleiding	1
Achtergrond:	1
Persoonlijke aanleiding:	1
Methodologie	2
(Langdurige) werkloosheid	2
Wat verstaan we onder (langdurige) werkloosheid?	2
Cijfers in België	2
Maatregelen beleidskader onder de loep.	3
Beeldvorming	5
Framing	6
Wat is framing?	6
Sans boulots: Tous Fraudeurs?.....	7
Resultaten.....	7
De frames over de langdurig werklozen en de beperking van hun uitkering in de tijd	8
Het responsabiliseringsframe	8
Korte analyse	8
Het kostenframe	10
Analyse:.....	11
Relevantie voor het sociaal werk	12
Conclusie.....	12
Photo Elicitation	14
Literatuurlijst:	14
Afbeeldingen:	18

Inleiding

Achtergrond:

Welvaartschauvinisme is de gedachte dat sociale uitkeringen en diensten, zoals werkloosheidsuitkeringen, sociale woningen, onderwijs en gezondheidszorg, alleen beschikbaar moeten zijn voor het 'eigen volk' (G.M., 2024). 'Eigen volk' verwijst in de praktijk meestal naar autochtone, cultureel passende, economisch bijdragende burgers en sluit dus vaak migranten, nieuwkomers en soms zelfs kwetsbare groepen binnen de eigen bevolking uit.

Welvaartschauvinisme is een fenomeen dat steeds nadrukkelijker aanwezig is in de wereld, en in het bijzonder in België. Naarmate de tijd vordert, zien we een duidelijke tendens waarbij dit gedachtegoed zich steeds sterker nestelt in onze samenleving. Het blijft echter niet beperkt tot een mening onder de lokale bevolking, ook op beleidsniveau is het aan een opmars bezig. Als we de link gaan maken met het sociaal werk, bots ik al snel op enkele waarden van de globale definitie van het sociaal werk waar welvaartschauvinisme tegen indruist. Sociaal werk vertrekt vanuit waarden als sociale rechtvaardigheid, mensenrechten en respect voor diversiteit (International federation of social workers, 2014). Het concept welvaartschauvinisme zorgt voor een belemmering van deze waarden door de ontoegankelijkheid van sociale dienstverlening waar iedereen recht op heeft, ongeacht etniciteit, cultuur, gezondheid etc. Dit uit zich door middel van extra regels voor bepaalde bevolkingsgroepen wanneer ze hun rechten willen uitoefenen.

Wanneer ik kijk naar wat momenteel veel aandacht krijgt in de media binnen het sociaal werk, valt op dat de nieuwe maatregelen rond langdurig werklozen sterk in de kijker staan. Onlangs zag ik een reportage (Deborsu, 2025) waarin een beperkte groep langdurig werklozen in Verviers werd geïnterviewd. Omdat dit slechts een momentopname is, bestaat het risico dat de bevolking een vertekend en negatief beeld krijgt van deze doelgroep. Deze documentaire heeft mij aangezet om dit thema breder te onderzoeken, de maatregelen uit het regeerakkoord te analyseren en specifiek te kijken naar de frames rond de schrapping van werkloosheidsuitkeringen in de tijd.

Persoonlijke aanleiding:

Het thema wekt bij mij een bepaalde interesse op, aangezien ik op mijn stageplaats bij het OCMW van Lebbeke geregeld word blootgesteld aan vormen van welvaartschauvinisme. Binnen mijn stagecontext heerst een bepaalde onzekerheid en een bepaalde angst voor de toekomst. Met de toekomst bedoel ik de toestroom aan langdurig werklozen dat vanaf januari naar het OCMW wordt doorverwezen naar aanleiding van het verlies van hun uitkering. Omdat dit een thema is dat leeft binnen

mijn stagecontext en omdat ik het interessant vind om het kader eromheen te gaan bestuderen, heb ik gekozen om mijn bachelorartikel te baseren op dit thema.

Methodologie

Binnen dit onderzoek verdiep ik mij in de genomen maatregelen omtrent langdurig werklozen die hun uitkering in de tijd zien beperkt worden. Daarnaast wil ik de volgende onderzoeksvraag onderzoeken: “Welke frames zien we vandaag in de media over het schrappen van werkloosheidsuitkeringen in de tijd?”. Hierbij maak ik gebruik van een analyse van twee mediabronnen uit de populaire Belgische pers. Deze artikels werden bewust gekozen omdat ze een groot bereik hebben en sterk bijdragen aan publieke beeldvorming. Om deze analyse te gaan versterken, vulde ik dit nog aan met enkele vak- en wetenschappelijke literatuur om daarna alternatieven in de vorm van counterframes aan te halen.

Daarnaast onderzocht ik hoe framing zich bevindt in de visie van burgers via een photo elicitation bij elf respondenten. Hierbij toonde ik geselecteerde beelden uit de documentaire “*Werkloos, allemaal fraudeurs?*” van Christophe Deborsu aan personen die de documentaire nog niet hadden gezien. Hierbij wou ik onderzoeken hoe kleine momentopnames, die ik uit deze documentaire heb geselecteerd en in beeld heb gebracht, het perspectief van mijn correspondenten op deze doelgroep hebben beïnvloed.

(Langdurige) werkloosheid

Wat verstaan we onder (langdurige) werkloosheid?

Een werkloze wordt gedefinieerd als een persoon die niet kan werken, maar gekend is bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening ¹als werkloze. Of als iemand die op zoek is naar en beschikbaar is voor werk (Werklozen, zd). Onder langdurige werkloosheid verstaan we in België een periode van werkloosheid die langer dan 12 maanden aanhoudt. (Europese rekenkamer, 2021).

Cijfers in België

België behoort tot de slechtste leerlingen van de klas. Het scoort duidelijk boven het gemiddelde van de lidstaten van de Europese Unie als het gaat om werklozen die

¹ De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) is een federale instelling van sociale zekerheid. De bekendste opdracht van de RVA is de toepassing van de werkloosheidsreglementering en de toekenning van uitkeringen (*Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening*, z.d.)

evolueren naar langdurige werkloosheid. Daarnaast zien we dat de kloof tussen de buurlanden Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland ook steeds meer en meer wordt uitgediept.

Dat België duidelijk boven het EU-27-gemiddelde en de buurlanden zit qua aandeel langdurig werklozen, heeft alles te maken met een structureel verschil in hoe we langdurig werklozen begeleiden en activeren in tegenstelling tot onze buurlanden. Als we bijvoorbeeld kijken naar laagopgeleide werklozen in België, zien we dat deze doelgroep substantieel vaker langdurig werkloos zijn (56,6%) in vergelijking met het EU-27-gemiddelde (44,6%) (Baert et al., 2025). Het is opvallend dat dit een stuk hoger ligt dan bij onze buurlanden. Dit is te wijden aan de grote kwalitatieve mismatch die we hebben op onze Belgische arbeidsmarkt, er staan heel veel vacatures open, maar die laaggeschoolde personen hebben er vaak de competenties gewoonweg niet voor (Vansteenkiste, z.d.).

Als we bijvoorbeeld kijken naar Duitsland hebben zij een systeem waarbij hier meer op wordt ingezet. In Duitsland staat het duale leersysteem² centraal. Bijna 60% van de studenten kiest elk jaar voor een beroepsopleiding. Tot wel 70% van hen valt vervolgens in het duale systeem terecht (Hanseatic Parliamen, z.d.). Wanneer we dit vergelijken met de huidige instroom in het Belgische duale leersysteem, valt op dat deze instroom bijzonder beperkt blijft.

Dit vormt een belangrijke verklaring voor de arbeidsmarkt mismatch in België, aangezien duaal leren net bedoeld is om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te versterken en zowel jeugdwerkloosheid als mismatches te verminderen (*Wie kiest voor duaal leren? Een analyse van de instroom in duaal leren en beleidsaanbevelingen aan de hand van gedragsinzichten*, 2021). Door deze beperkte instroom is de kloof bovendien verder uitgediept ten opzichte van landen die hier vroeger en effectiever op hebben ingezet.

Maatregelen beleidskader onder de loep.

Deze slechte cijfers zijn ook de federale regering niet ontgaan. Zo besloten ze om de werkloosheidsuitkeringen in de tijd te beperken. Deze maatregel komt er door een arbeidsmarktbeleid waarin activering steeds centraler is komen te staan. Te beginnen

² Een systeem waarbij theorie op school en praktijkervaring op de werkvloer worden gecombineerd.

bij de hervormingen in 2004. In deze hervormingen wou men werklozen intensiever en beter gaan begeleiden in hun zoektocht naar werk. Daarnaast werd er de nadruk gelegd op controle van de zoekintensiteit van werklozen en de evaluatie van deze intensiteit (Samenwerkingsakkoord van 30 april 2004 betreffende de actieve begeleiding en opvolging van werklozen, 2008, pg 17-18). Dit was een grote stap in de evolutie naar een activeringsgericht werkloosheidsstelsel. Deze werd nogmaals benadrukt door de tijdsbeperking van de inschakelingsuitkering in 2012 (FOD Kanselarij van de Eerste Minister, 2011). Deze evoluties in het verleden tonen aan dat deze maatregel tot stand kwam door een langdurige evolutie sinds de jaren 2000, gemixt met de commotie die er hedendaags rond de doelgroep hangt.

Concreet betekent de beperking in de tijd dat vanaf 1 januari 2026 een stroom aan langdurig werklozen zonder uitkering zal vallen. De regering heeft beslist om het proces van de beperking in de tijd in fases te doen. Op 1 januari zal de eerste groep hun uitkering verliezen, dit zijn mensen die al twintig jaar of langer werkloos zijn en jongeren die langer dan een jaar een inschakelingsuitkering ontvangen. Er wordt geschat dat er in januari 4000 mensen worden getroffen in Vlaanderen (Michiels, 2025). Ongeveer de helft daarvan bestaat uit jongeren. Daarnaast zien we dat ongeveer de helft van die 4000 mensen een arbeidsbeperking heeft en dat meer dan de helft van de mensen die hun uitkering nu verliezen, geen diploma secundair onderwijs behaalden (Schuermans, 2025). Met andere woorden raken deze maatregelen voornamelijk de kwetsbare groepen en het is nog maar de vraag hoeveel van die 4000 mensen dus in de reguliere arbeidsmarkt kan functioneren (Reynaers, 2025).

“Door hen uit te schrijven en naar het leefloon te sturen, verarmt de regering een groep die al in de marge leeft.”
(Reynaers, 2025)

Op 1 maart verliezen mensen die tussen de 8 en 20 jaar volledig werkloos geweest zijn hun uitkering, op 1 april iedereen die langer dan 2 jaar werkloos is. Ook die mensen krijgen nog allemaal dit jaar een brief (Michiels, 2025). Deze beleidsmaatregelen zijn het gevolg van de vele besparingen die de regering onder leiding van Bart De Wever moest maken. Zo hoopt de regering tegen 2029 zelfs al 1,9 miljard euro te besparen door middel van de beperking van werkloosheidsuitkeringen in de tijd (Grommen, 2025). Men probeert hierbij ook mensen terug te activeren en de mensen die onterecht gebruik maken van onze sociale zekerheid op deze manier eruit te filteren.

“Een welvaartsstaat heeft de verantwoordelijkheid om het algemeen welzijn van de bevolking te waarborgen doorheen moeilijke periodes zoals werkloosheid.” (Michiels et al., 2024)

Bovenstaand citaat is een goede weerspiegeling van mijn mening over deze beleidsmaatregelen. Een welvaartstaat die er vandaag de dag staat, moet verantwoordelijkheid nemen om de zorg voor de kwetsbare groepen op zich te nemen. Met de beleidsmaatregelen die worden getroffen en die ik hierboven beschreef, zorgt de regering ervoor dat deze mensen nog dieper in de put worden geduwd. Dit terwijl het de bedoeling is dat we als maatschappij een ladder bouwen die de langdurig werkloze trede per trede kan belopen om zo uit deze eindeloze put te kruipen.

Het beeld dat in de media wordt geschetst over de werkloze die thuiszit, bekwaam is om te werken en profiteert van de zogezegde gaten in het systeem, klopt gewoonweg niet. Mensen moeten beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt, cursussen volgen, verplicht solliciteren... Wie dat niet doet, wordt gesanctioneerd. (Schuermans, 2025)

Beeldvorming

Naast deze wetgeving die de doelgroep langdurig werklozen hard aanpakt, heb ik het gevoel dat de media hun nog een pak harder aanpakt. Om enkele voorbeelden aan te geven, zijn er artikels die deze doelgroep hard aanpakt. Artikels met titels zoals *“De overheid kan mensen niet blijven pampere: jongeren over het uitdoven van werkloosheidsuitkeringen in de tijd” (Vandevelde & Vandenhirtz, 2022)* dragen bij aan het creëren van een publiek stigma rond langdurig werklozen. Daarnaast zien we in interviews en reportages dat er vaak bewust wordt gezocht naar extreme voorbeelden: mensen die niet willen werken, maar volgens de reportage perfect zouden kunnen werken. Deze selectieve beeldvorming bevestigt bestaande vooroordelen en voedt de negatieve commentaren op sociale media. Denk hierbij maar aan de documentaire van Deborsu, waar eenzijdige getuigenissen werden uitvergroot en zo een vertekend beeld van de hele doelgroep gaven (Deborsu, 2025).

Langdurig werklozen worden vaak voorgesteld vanuit een eenzijdig en slecht perspectief, wat bijdraagt aan stigmatisering en onbegrip vanuit de bevolking. Een studie van de London School of Economics bevestigt dit fenomeen ook. Zo analyseerde ze in een periode van 10 jaar politieke toespraken en berichtgeving in de media omtrent deze doelgroep en kwamen ze tot de conclusie dat dit een negatieve invloed heeft op de publieke houding ten opzichte van de werklozen (London School of Economics, 2020). Dit werd ook bevestigd in mijn bevraging door

middel van een photo elicitation. Toen ik enkele fragmenten bovenhaalde van de documentaire over Deborsu, waren de eerste gevoelens over het algemeen hetzelfde bij de correspondenten: Langdurig werklozen zijn in hun ogen luie mensen die profiteren van het systeem, dit wijst dus op het negatieve beeld dat heerst onder de bevolking over deze doelgroep. Hieronder vindt u een voorbeeld van de reacties die ik losweekte.

Mondeling gesprek met C.V.

“Ik begrijp hoe deze mensen de maatschappij bekijken, maar vind het heel egocentrisch om zo te denken. Het misbruik van ons sociale zekerheidssysteem voelt voor werkende mensen vernederend aan.”

Deze reacties heb ik bewust uitgelokt door bepaalde beelden uit de documentaire uit te vergroten en te gaan benadrukken, met als doel de mening van mijn correspondenten te beïnvloeden. Met andere woorden maakte ik hierbij gebruik van het concept *framing*:

Framing

Wat is framing?

Framing kunnen we zien als mentale structuren die bepalen hoe we de wereld zien". Framing is de kunst van het communiceren op zo'n manier dat iemands taal bepaalde onuitgesproken ideeën en associaties activeert (Dignam, 2020). Met andere woorden: Framing is het bewust gebruiken van woorden die positieve of negatieve associaties oproepen. Op die manier kun je het standpunt van iemand beïnvloeden (Vermeersch, 2012).

***“Don't think of an elephant”
George Lakoff***

Bovenstaande citaat van de Amerikaanse taalwetenschapper George Lakoff toont goed aan hoe we framing moeten begrijpen. Het stelt wanneer je tegen iemand zegt om ergens niet aan te denken, dat dit het eerste zal zijn waar diegene aan zal denken. Dit is een voorbeeld van framing: wanneer je iemand vraagt niet aan een olifant te denken, wordt net het olifantenframe in het brein geactiveerd, waardoor die gedachte onbewust wordt opgeroepen.

Sans boulots: Tous Fraudeurs?

Langdurig werklozen, zijn dat dan allemaal oplichters? Deborsu trok voor deze vraag naar le rue de Dison in Verviers, wat ook wel de armste straat van België genoemd wordt. Hier ging hij doelgericht naartoe om zich te richten op individuen die al jarenlang werkloos zijn en een uitkering genieten, en die hierover ook openlijk in dialoog gingen. Zo vertelde een vrouw anoniem dat ze een burn-out faked en daardoor 2.000 euro per maand ontvangt zonder te werken. Daarnaast sprak hij met een man die al twee jaar thuiszit met een gescheurde kruisband en met een vrouw die aangeeft dat ze wel kan werken, maar dit niet doet omdat ze al acht jaar van de rust geniet en niet langer vroeg wil opstaan (deborsu,2025).

Jacqueline in de docuserie Sans Boulots: Tous fraudeurs?

“Geef me een computer en een bureau en ik zou kunnen beginnen met werken, ik ben er gewoon niet klaar voor om elke dag zo vroeg op te staan. Ik zie het niet zitten om terug aan het werk te gaan aangezien ik nu al 8 jaar van de rust heb geproefd“.

En dit zijn slechts enkele van de vele situaties die werden aangehaald in de documentaire. Wat opviel aan de documentaire is dat de mensen die aan het woord kwamen zo openlijk over hun situatie of over bedrog van het sociale zekerheidssysteem praatten. Dat doen mensen uit de arbeids- of lagere middenklasse makkelijk: als een journalist hen een microfoon onder de neus duwt, antwoorden ze gewoon (Beeckman, 2025).

Het Britse onderzoek van Garthwaite bevestigt dit mechanisme. In haar onderzoek beschrijven bewoners hoe sommige mensen deelnemen aan mediaproducties zoals Benefits Street in de hoop op bekendheid, terwijl de programmamakers vooral de meest sensationele en stereotype figuren selecteren om mensen in armoede te gaan stigmatiseren en de heersende frames omtrent deze mensen in stand te houden. (Garthwaite, 2016). Als gevolg krijgt de brede bevolking een negatieve kijk op mensen in armoede of mensen die beroep doen op sociale voorzieningen (zoals een werkloosheidsuitkering).

Resultaten

Als we gaan kijken naar de antwoorden die ik verzamelde in mijn photo elicitation, dan kan ik het volgende vaststellen: er was opvallend genoeg steeds 1 woord dat terugkwam tijdens ieder van de 11 gesprekken die ik voerde: “Profiteur”. De eerste vraag die ik de correspondenten voorschotelde was: “Welke gevoelens of gedachten roept dit beeld bij je op?” Ik kreeg hierbij zeer gefrustreerde antwoorden, waarbij mijn hypothese/aanname van framing al onmiddellijk werd bevestigd. De correspondenten

zijn het met elkaar eens dat deze mensen profiteurs zijn, die op de kap van de werkende mens leven en niets tot weinig bijbrengen aan de maatschappij.

Ik herken meteen een wij-tegen-zij-gevoel, de hardwerkende mens tegenover de luie dopper die leeft van het belastinggeld waar de hardwerkende Belg voor betaalt. Toen ik bevroeg of dit beeld iets veranderde over het beeld dat ze al hadden van langdurig werklozen, was het antwoord telkens kort en krachtig nee. Meer dan de helft gaf aan dat ze het beeld van de luie en profiterende werklozen al hadden. Door berichtgeving in krantenartikelen, nieuwsuitzendingen en online media hadden de meeste respondenten al een uitgesproken beeld van langdurig werklozen. Opvallend is dat geen van hen ooit persoonlijk met iemand in langdurige werkloosheid had gesproken. Dit wijst erop dat de vooroordelen die zij vandaag meedragen voornamelijk door de media zijn geproduceerd, en niet door directe interacties met de doelgroep.

De frames over de langdurig werklozen en de beperking van hun uitkering in de tijd

Het responsabiliseringsframe

Dit frame valt uit te leggen door middel van het individueel schuldmodel. Het individueel schuldmodel verklaart armoede en sociale problemen (waar langdurige werkloosheid onder valt) vanuit persoonlijke tekortkomingen van het individu.

De verantwoordelijkheid ligt volledig bij de persoon zelf, die wordt gezien als lui, ongemotiveerd of onverantwoord. Structurele of maatschappelijke structuren/factoren verdwijnen steeds meer uit beeld, terwijl het een belangrijke factor vormt bij het benaderen van dit sociale probleem (Driessens & Geldof, z.d.).

(*Model Vranken - Sensibiliseren voor armoede Vlaanderen* , zd)

Toegepast op langdurige werkloosheid betekent dit dat de verantwoordelijkheid (en soms de schuld) volledig bij de werkloze wordt gelegd in de media. Een van de boegbeelden van dit model, Murray, concludeerde het volgende: deze individuen nestelen zich in de 'comfortabele' hangmat van de sociale steun. Sociaal beleid moet niet langer een wortel gebruiken om ze uit die hangmat te lokken, maar een stok om ze eruit te kloppen. De sociale bescherming moet worden afgebouwd, zodat de hangmat opnieuw een trampoline wordt (Driessens & Geldof, z.d.).

Korte analyse

Voor de analyse van het responsabiliseringsframe focus ik mij op een mediabron uit de populaire Belgische media, het Knack-artikel "*Langdurig werklozen komen in een*

perfecte storm terecht" (Fockedey, 2025) onderbouwd met wetenschappelijke- en vakliteratuur:

Al in de eerste zin wordt langdurige werkloosheid voorgesteld als een kwestie van individuele verantwoordelijkheid: "Langdurig werklozen zijn vooral zelf verantwoordelijk voor hun carrière". Door langdurige werkloosheid te koppelen aan persoonlijke keuzes en tekortkomingen, wordt het structurele karakter van werkloosheid volledig naar de achtergrond geduwd. Dit sluit nauw aan bij wat we in de wetenschap het individueel schuldmodel noemen, waarin sociale problemen zoals langdurige werkloosheid worden verklaard vanuit persoonlijke tekorten van het individu zoals luiheid en onverantwoordelijkheid (Driessens & Geldof, z.d.). De formulering van Fockedey past perfect binnen dit model.

Even later zet Fockedey het responsabiliseringsframe in zijn artikel nogmaals in de verf door het volgende te citeren: "ze hadden nooit twee jaar, laat staan twintig jaar, zonder werk mogen blijven" en bij het ontbreken van een diploma bij jonge werklozen schrijft hij dit toe aan "de verantwoordelijkheid van het individu" (Fockedey, 2025). Deze formuleringen wijzen erop dat werkloosheid vermijdbaar is en dat wie langdurig zonder werk blijft, vooral zelf tekortschiet. Dit sluit wederom nauw aan bij het responsabiliseringsframe zoals beschreven in de literatuur: sociale problemen zoals langdurige werkloosheid worden herleid tot individuele verantwoordelijkheid, terwijl structurele oorzaken worden geminimaliseerd (Pultz, 2015).

Britse studies (Juhila et al., 2017) tonen aan dat responsabilisering sinds de jaren 1990 een centraal beleidsprincipe is geworden in westerse landen zoals België. Hierbij verschuift de overheid de collectieve verantwoordelijkheid door naar een individuele verantwoordelijkheid van het individu. Uit een studie over 2 grote hervormingen van het Deense sociale zekerheidsstelsel (Esmark & Schoop, 2017) blijkt dat het responsabiliseringsframe vooral populair wordt wanneer politici sociale uitkeringen willen verlagen of laten verdwijnen, zoals de beperking van werkloosheid in de tijd. Dit heeft ook gevolgen voor het bredere maatschappelijke discours: naarmate media het politieke frame overnemen, wordt het beeld van de zelfverantwoordelijke werkloze overgenomen door de maatschappij, wat leidt tot een verschuiving in het maatschappelijke discours. Dit toont aan dat het responsabiliseringsframe zowel op politiek vlak als maatschappelijk vlak een populair frame is. Hiervan is het voorbeeld van Fockedey wederom een goed voorbeeld over hoe die verschuiving naar het maatschappelijke discours heeft plaatsgevonden binnen de Belgische (populaire) media.

Wat steeds weer naar voren komt, is het achterwege laten van structurele/maatschappelijke factoren die misschien ook een verborgen schuld

dragen voor de situatie van de langdurig werklozen. Hiervoor kijken we naar het tegenovergestelde van het individueel schuldmodel: het maatschappelijk schuldmodel. Waar het individueel schuldmodel langdurige werkloosheid verklaart vanuit persoonlijke tekortkomingen, vertrekt het maatschappelijk schuldmodel vanuit maatschappelijke oorzaken: uitsluitingsprocessen die ingebed zijn in economische systemen, machtsverhoudingen etc. (Vranken; Driessens & Geldof). Dit is een counterframe van het individueel schuldmodel dat wel gaat rekening houden met de structurele oorzaken van langdurige werkloosheid. Het is een perspectief dat zeker moet worden meegenomen in het debat, aangezien België een van de minst inclusieve arbeidsmarkten van Europa heeft (Schuermans, 2025). Dit betekent dat mensen die langdurig werkloos zijn niet uitsluitend botsen op de gevolgen van hun individuele keuzes, maar vaak ook op structurele barrières in hun zoektocht naar werk (Schuermans, 2025), zoals discriminatie, opleidingsongelijkheid, regionale verschillen in jobaanbod en gezondheidsproblemen. Dit wordt ook bevestigd in het onderzoek van Eurofound (Mascherin et al., 2017). In dit onderzoek werd langdurige werkloosheid bij jongeren tot 24 jaar onderzocht, aangezien zij de grootste leeftijdscategorie zijn die hieronder valt. Hier werd aangehaald dat 2 structurele oorzaken de voornaamste oorzaken vormden van langdurige werkloosheid: een gebrek aan opleiding en een gebrek aan werkervaring. Eerder in dit artikel verwees ik ook al naar het feit dat België tekortschiet tegenover buurlanden als het gaat over het duale leersysteem (*Wie kiest voor duaal leren? Een analyse van de instroom in duaal leren en beleidsaanbevelingen aan de hand van gedragsinzichten*, 2021) Dit toont aan dat het maatschappelijk schuldmodel zeker niet over het hoofd mag worden gezien als we langdurige werkloosheid proberen te verklaren.

Het kostenframe

Het kostenframe vertrekt vanuit het idee dat langdurige werkloosheid vooral een financiële last vormt voor de overheid en de belastingbetaler. In dit frame ligt er een nadruk op de economische gevolgen die er vasthangen aan langdurige werkloosheid. Men probeert de bevolking duidelijk te maken dat werkenden “moeten opdraaien” voor niet-werkenden, dat uitkeringen ons land veel geld kosten en dat dit allemaal wordt betaald door de mensen die wel werken. Structurele oorzaken van werkloosheid verdwijnen hierbij naar de achtergrond. De focus ligt volledig op hoe de kosten kunnen worden beperkt. Dit draagt bij aan het ontstaan van een spanningsveld binnen de bevolking, waarbij een wij-zij-verhaal ontstaat.

Analyse:

Voor de analyse van het kostenframe focus ik mij op een mediabron uit de populaire Belgische media van *De Standaard*: “Beperking werkloosheid kan Vlaamse gemeenten 135 miljoen euro kosten”, onderbouwd met wetenschappelijke- en vakliteratuur:

In dit artikel wordt de beperking van werkloosheid in de tijd voorgesteld als een financiële last die wordt doorgeschoven naar Vlaamse gemeenten en OCMW's. Zo benadrukken ze dat 30 procent, of 16.000 getroffen werklozen, naar het OCMW zal stappen, met de mogelijkheid dat dit aantal nog hoger ligt. Daarnaast schetst de tekst een worstcasescenario waarin 45 procent (24.000 personen) doorstroomt naar het OCMW, wat de totale kost voor lokale besturen op 203 miljoen euro (Winckelmans, 2025).

Op die manier wordt de groep langdurig werklozen geframed als een grote financiële kost voor de samenleving. Door deze cijfers sterk in de kijker te zetten, wordt de lezer geconfronteerd met de mogelijke financiële gevolgen, waardoor langdurig werklozen vooral verschijnen als een gemeenschappelijke kost die uiteindelijk door de bevolking gedragen moet worden.

Deze manier van voorstellen sluit aan bij wat Wacquant (Wacquant, 2009, pg. 48-49) beschrijft als de “war against the poor”. Hij toont hoe sociale problemen, waaronder werkloosheid steeds vaker worden herleid tot economische kwesties, waarbij bepaalde groepen zoals werklozen worden gezien als een financiële kost voor de staat. Daarbij benadrukt hij dat de Amerikaanse staat maatregelen inzet die werklozen richting een traject van onzekere tewerkstelling duwen, of op zijn minst bedoeld zijn om hun sociale rechten (zoals een werkloosheidsuitkering) en daarmee hun financiële last voor de staat te beperken.

Zoals Den Braber en Tirions (Den Braber & Tirions, 2016) aantonen in hun artikel op sociaal.net, is het kostenframe niet enkel zichtbaar in mediaberichtgeving, maar vormt het ook een dominante logica binnen het welzijnsbeleid. Kosten-batenanalyses (kostenframe) en individuele verantwoordelijkheid (responsibiliseringsframe) zijn centraal komen te staan, waardoor welzijn nu bekeken wordt door een economische bril. Wat dit artikel nog mooi aanhaalt, is het counterframe dat ik hier tegenover zal stellen: de capability approach.

In het artikel van De Standaard wordt de nadruk stevig gelegd op het doorstromen van langdurig werklozen naar leefloon en de kost die hierbij komt kijken. Hierbij wil ik graag mijn ervaringen meegeven over mijn periode als stagiair bij het OCMW om zo dit counterframe te onderbouwen. Hierbij wordt de focus verschoven van een financiële last voor de samenleving naar een financiële investering voor de samenleving. Binnen het OCMW stond ik in voor tewerkstelling en leefloon. 2

domeinen die sterk met elkaar verweven zijn. Een voorwaarde voor het leefloon is bereid zijn om te werken.

Mijn taak bestond er dus in om samen met verschillende organisaties zoals de VDAB en lokale initiatieven zoals B-OOST³, mensen in hun mogelijkheden te benaderen en zo te laten doorstromen naar de arbeidsmarkt. Deze aanpak heeft mij geleerd dat mensen die in beleid en media worden weggezet als ontoeleidbaar of niet-werkbereid, in werkelijkheid vastzitten in een tunnelvisie van stress, armoede en uitzichtloosheid. Wanneer zij goed begeleid worden, wanneer er ruimte is voor hun tempo, hun noden en hun mogelijkheden, blijken zij wel in staat om stappen te zetten richting tewerkstelling. Dit toont aan dat er heel wat mogelijkheden zijn als we gaan rekening houden met die capability approach als tegenstander van dat kostenframe.

Relevantie voor het sociaal werk

De bevindingen uit dit onderzoek tonen hoe mediabeelden en dominante frames het maatschappelijk discours over langdurige werkloosheid sterk beïnvloeden. Het is zeer belangrijk dat sociaal werkers deze frames herkennen en erkennen. Sociaal werkers begeleiden langdurig werklozen, en daarom is het belangrijk dat zij zich bewust zijn van de heersende frames rond deze doelgroep. Deze frames beïnvloeden immers hoe cliënten worden benaderd, beoordeeld en begeleid, en kunnen zo een directe impact hebben op de kwaliteit en gelijkwaardigheid van de hulpverlening. Door kritisch om te gaan met het responsabiliserings- en kostenframe kunnen sociaal werkers structurele oorzaken zichtbaar maken, stigmatisering doorbreken en werken vanuit een menswaardig perspectief zoals de Capability Approach. Zo versterken ze niet alleen de positie van cliënten, maar ook de sociale rechtvaardigheid binnen het bredere beleid.

Conclusie

Uit dit onderzoek blijkt dat de media een cruciale rol spelen in de manier waarop langdurige werkloosheid en de beperking van werkloosheidsuitkeringen in de tijd worden voorgesteld. Uit een mix van een literatuuronderzoek en een eigen opgezet empirisch onderzoek werd nagegaan welke frames we vandaag in de media zien over het schrappen van werkloosheidsuitkeringen in de tijd. Zo botste ik op de 2

³ B-OOST: B-OOST is een project voor werkzoekenden waarbij de reguliere arbeidsmarkt onvoldoende ondersteuning kan bieden om erin te slagen als beroepskracht. Bij B-OOST wordt er met de cliënt een begeleiding opgestart waarbij er een uitstroom naar de arbeidsmarkt wordt voorzien waar het individu in past. Dit kan gaan over vrijwilligerswerk, stage, maatwerk, etc.

zichtbaarste frames die er bestaan over deze onderzoeksvraag: het responsabiliseringsframe en het kostenframe.

Zo heerst er een responsabiliseringsframe waarbij de media inspeelt op het feit dat de langdurig werklozen hun situatie aan zichzelf te wijten hebben. Uit het geanalyseerde artikel als voorbeeld uit de Belgische pers, aangevuld met wetenschappelijke en vakliteratuur kan ik de conclusie trekken dat langdurig werklozen worden voorgesteld als mensen die onvoldoende inspanningen leveren, kansen laten liggen of bewust in een “comfortabele hangmat” blijven liggen. Dit werd ook bevestigd in mijn empirisch onderzoek, waarbij de correspondenten steeds terugvallen op de individuele schuld van de langdurig werklozen. Daarnaast gaf de meerderheid aan dat ze dit beeld al hadden door berichtgeving die in de media wordt verspreid.

Daarnaast heerst er ook een kostenframe. Het kostenframe vertrekt vanuit het idee dat langdurige werkloosheid vooral een financiële last vormt voor de overheid en de belastingbetaler. Dit feit werd ook in mijn onderzochte artikel, onderbouwd met wetenschappelijke – en vakliteratuur, belicht. De werkloze wordt afgeschilderd als een individu die van de ene uitkering in de andere zal vallen. Zo werd er uitgegaan dat de werkloze hoogstwaarschijnlijk zal doorschuiven naar het OCMW om daar van een uitkering te genieten. Dit schept een beeld waarbij langdurig werklozen in een eindeloos straatje van uitkeringen belanden. Bij het empirisch onderzoek werd dit heersende stigma nogmaals bevestigd door een aantal gefrustreerde correspondenten die hekelen dat de belastingbetaler deze onnodige kosten weer moet betalen.

Dit onderzoek toont aan dat de publieke opinie wordt beïnvloed door heersende frames die er bestaan omtrent de doelgroep langdurig werklozen en de schrapping van hun uitkeringen in de tijd. Zo wordt de langdurig werkloze afgestempeld als iemand die veel geld kost voor de samenleving en als een individu die de boosdoener is voor zijn eigen situatie. De media spelen hierin een belangrijke rol door bepaalde beelden en verhalen te versterken, terwijl andere perspectieven onderbelicht blijven.

Bij beide frames tonen de counterframes aan dat langdurige werkloosheid en de beperking van werkloosheidsuitkeringen in de tijd ook vanuit een alternatieve visie kunnen worden benaderd. Een visie die rekening houdt met de externe factoren die de situatie van de doelgroep beïnvloeden en met de capaciteiten waarover mensen beschikken, waardoor zowel het individu als de samenleving kan worden versterkt.

Voor dit onderzoek werd gebruikgemaakt van Copilot als spelling/grammatica controle.

Photo Elicitation

- Welke gevoelens of gedachten roept dit beeld bij je op?
- Wat zegt dit volgens jou over de personen in beeld?
-
- Verandert dit beeld iets aan hoe jij denkt over mensen die langdurig werkloos zijn? Waarom wel/niet?
- Vind je dat dit beeld een eerlijk of een eenzijdig beeld geeft van werkloosheid?
- Welke stereotypen herken je hier? Zijn ze volgens jou terecht?
- Hoe denk je dat de keuze van deze foto invloed heeft op jouw mening?
- Als je deze foto vergelijkt met andere beelden die je kent over werkloosheid, wat is anders?
- Welke details in deze foto sturen jouw interpretatie?
- Welke informatie ontbreekt volgens jou in deze foto?

Literatuurlijst:

- Baert, S.B, Dalle, A.D, D'hert, L.D, Moens, E.M, & Neyt, B.N. (2025, 16 april). Langdurige werkloosheid in België, de gewesten en europa: een stand van zaken. Geraadpleegd op 3 december 2025, van <https://www.ugentatwork.be/sites/default/files/2025-09/Policy%20Brief%2021%20-%20Langdurige%20werkloosheid%20in%20Belgi%C3%AB%2C%20de%20gewesten%20en%20Europa.pdf>

- Beeckman, T.B. (2025, 19 november). *De sociale valkuil van het straatinterview*. Geraadpleegd op 23 december 2025, van <https://www.standaard.be/opinies/de-sociale-valkuil-van-het-straatinterview/106137547.html>
- Deborsu, C.D. (2025). *Werkloos: Allemaal frauders?*. Geraadpleegd op 23 december 2025, van <https://www.vtmgo.be/vtmgo/werkloos-allemaal-fraudeurs~e67a87a9-53b3-448d-8738-8220f3531c9b>
- Den Braber, C.D, & Tirions, M.T. (2016, 6 juni). *De Capability Approach*. Geraadpleegd op 25 januari 2026, van <https://sociaal.net/achtergrond/capability-approach/>
- Driessens, KD, & Geldof, DG (zd). *Individu en/of structuur? Of wat wil het sociaal werk aanpakken?*. Geraadpleegd op 27 december 2025, van <https://www.canonsociaalwerk.eu/files/pdf/essays/Driessens%20Geldof%20-%20Individu%20en%20of%20structuur.pdf>
- Dignam, J.D. (2020). *Frame the Debate: Insights from Don't Think of an Elephant!*. Geraadpleegd op 15 december 2025, van <https://commonslibrary.org/frame-the-debate-insights-from-dont-think-of-an-elephant/>
- Eigen schuld dikke bult . (zd). Geraadpleegd op 23 december 2025, van <https://www.samvzw.be/sociale-bescherming>
- Europese rekenkamer. (2021). *ESF-steun ter bestrijding van langdurige werkloosheid: maatregelen moeten doelgerichter, beter op maat gesneden en beter gemonitord worden*. Geraadpleegd op 1 december 2025, van https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr21_25/sr_long-term_unemployment_nl.pdf
- Fockedey, SF (2025, 4 december). *'Langdurig werklozen komen in een perfecte storm terecht'*. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://trends.knack.be/opinie/langdurig-werklozen-komen-in-een-perfecte-storm-terecht/>
- FOD Kanselarij van de Eerste Minister. (2011, 16 december). *Werkloosheid*. Geraadpleegd op 20 januari 2026, van <https://news.belgium.be/nl/werkloosheid-1#:~:text=Vanaf%201%20januari%202012%20zullen%20alle%20werkzoekende,ten%20hoogste%20drie%20jaar%20voor%20niet%2Dbevoorrechte%20sa menwonenden;>
- Franstalige mediawaakhond onderzoekt ophefmakende documentaire over sociale fraude. (2025, 12 november). Geraadpleegd op 23 december 2025, van <https://www.standaard.be/binnenland/franstalige-mediawaakhond-onderzoekt-ophefmakende-documentaire-over-sociale-fraude/104623061.html>

- Garthwaite, K.G. (2016). Stigma, shame and 'people like us': an ethnographic study of foodbank use in the UK . Geraadpleegd op 21 januari 2026, van <https://file:///C:/Users/lande/Downloads/jpsj-article-p277.pdf>
- Geert Schuermans, G.S. (2025). *Beperking werkloosheidsuitkering: 'Dit is een sociaal experiment met 180.000 mensen'*. Geraadpleegd op 3 december 2025, van <https://sociaal.net/achtergrond/beperking-werkloosheidsuitkering-dit-is-een-sociaal-experiment/>
- G.M. (2024, 1 november). Welvaartschauvinisme: een hardnekkig virus voor de verzorgingsstaat. Geraadpleegd op 7 januari 2026, van <https://www.uva.nl/shared-content/faculteiten/nl/faculteit-der-maatschappij-en-gedragswetenschappen/nieuws/2024/10/qianna-eick-interview-welvaartschauvinisme.html?cb>
- Grommen, SG (2025, 20 maart). Werkloosheidsuitkering vermeden in tijd zou 100.000 Belgen kunnen treffen: waar wonen zij? En wat gebeurt er met hen? . Geraadpleegd op 23 december 2025, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/03/20/werkloosheidsuitkering-beperken-in-tijd-zou-100-000-belgen-kunne/>
- Hanseatic Parliamen. (z.d.). The dual system of vocational training in Germany. Geraadpleegd op 11 januari 2026, van <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/ad158493-afec-4a4a-abd5-0d7ae7e548df/Result%20No.%20%20Vocational%20training%20Germany.pdf>
- International federation of social workers. (2014). Global definition of social work. International federation of social workers. Geraadpleegd op 23 november 2025, van <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Juhila, K.J, Raitakari, S.R, & Löfstrand, C.L. (2017). Responsibilisation in governmentality literature. Geraadpleegd op 21 januari 2026, van https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/117769/responsibilisation_in_governmentality_literature_2017.pdf
- Mascherin, Ledermaie, Vacas-Soriano, & Jacobs. (2017). *Long-term unemployed youth*. Geraadpleegd op 25 januari 2026, van <https://file:///C:/Users/lande/Downloads/ef1729en.pdf>

- Michiels, C.M, Vandecasteele, L.V, Hevenstone, D.H, Kessler, D.K, & Kuhn, U.K. (2024). Beperken van werkloosheidsuitkering in tijd: gevolgen voor tewerkstelling, armoede, huwelijk en gezondheid. Geraadpleegd op 7 december 2025, van <https://www.sampol.be/2024/09/beperken-van-werkloosheidsuitkering-in-tijd-gevolgen-voor-tewerkstelling-armoede-huwelijk-en-gezondheid>
- Michiels, C.M. (2025, 2 oktober). 4.000 Vlamingen verliezen in januari definitief werkloosheidsuitkering: helft heeft een arbeidsbeperking. Geraadpleegd op 7 december 2025, van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/10/02/cijfers-beperking-werkloosheid-in-de-tijd-vdab/>
- Pultz, S.P. (2015, 1 april). Understanding self-Blame as a risk for unemployed young people. Geraadpleegd op 23 januari 2026, van <https://researchprofiles.ku.dk/da/publications/understanding-self-blame-as-a-risk-for-unemployed-young-people/>
- Reynaers, T.R. (2025, 3 oktober). In eerste groep werklozen die uitkering verliest, zitten veel jongeren en mensen met arbeidsbeperking. Geraadpleegd op 3 december 2025, van <https://www.standaard.be/economie/in-eerste-groep-werklozen-die-uitkering-verliest-zitten-veel-jongeren-en-mensen-met-arbeidsbeperking/94838078.html>
- Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening. (z.d.). Geraadpleegd op 7 januari 2026, van <https://www.vlaanderen.be/organisaties/rijksdienst-voor-arbeidsvoorziening>
- Samenwerkingsakkoord van 30 april 2004 betreffende de actieve begeleiding en opvolging van werklozen. (2008, maart). https://werk.belgie.be/sites/default/files/nl/modules_pages/publicaties/document/330133a13b204cf28424c4466454d5d12.pdf?id=18908
- Spelling/grammaticacontrole. (zd). Geraadpleegd op 29 december 2025, van <https://copilot.microsoft.com/>
- Vandevelde, S, & Vandenhirtz, K. (2022, 10 december). ‘De overheid kan mensen niet blijven pampieren’: jongeren over het uitdoven van werkloosheidsuitkeringen in de tijd. Geraadpleegd op 20 januari 2026, van <https://www.demorgen.be/nieuws/de-overheid-kan-mensen-niet-blijven-pampieren-jongeren-over-het-uitdoven-van-werkloosheidsuitkeringen-in-de-tijd~b67b72cc/>
- Vansteenkiste, S.V. (z.d.). *Mismatch*. Geraadpleegd op 19 januari 2026, van <https://www.steunpuntwerk.be/onderzoeksthemas/mismatch>

- Van Steenkiste, S.V. (z.d.). *Werkloos*. Geraadpleegd op 22 december 2025, van <https://www.steunpuntwerk.be/onderzoeksthemas/arbeidsmarktpositie/werkloos>
- Vermeersch, W.V. (2012, 23 augustus). *De kunst van het framen*. Geraadpleegd op 15 december 2025, van <https://www.sampol.be/2012/08/de-kunst-van-het-framen>
- Wacquant, L.W. (2006). *Punishing the Poor*. Geraadpleegd op 24 januari 2026, van <https://files.libcom.org/files/Lo%C3%AFc%20Wacquant%20-%20Punishing%20the%20Poor.pdf>
- Wie kiest voor duaal leren? Een analyse van de instroom in duaal leren en beleidsaanbevelingen aan de hand van gedragsinzichten. (2021, december). Geraadpleegd op 19 januari 2026, van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/wie-kiest-voor-duaal-leren-een-analyse-van-de-instroom-in-duaal-leren-en-beleidsaanbevelingen-aan-de-hand-van-gedragsinzichten>
- Winckelmans, W.W. (2025, 19 juni). *Beperking werkloosheid kan Vlaamse gemeenten 135 miljoen euro kosten*. Geraadpleegd op 28 december 2025, van <https://www.standaard.be/economie/beperking-werkloosheid-kan-vlaamse-gemeenten-135-miljoen-euro-kosten/72692128.html>

Afbeeldingen:

- Model Vranken - Sensibiliseren voor armoede in Vlaanderen [Tabel]. (zd). <https://sensibilisatiearmoede.weebly.com/model-vranken.html>

Figuur 1: Personen met langdurige werkloosheid (12 maanden of langer) naar opleidingsniveau en NUTS 2-regio [Grafiek]. (2025). ec.europa.eu. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_lfu2ltu/default/line?lang=en

